

Oos Gebrook

Heemkundevereniging Hoensbroek

Oos Gebrook

Een uitgave van de Heemkundevereniging Hoensbroek.
Opgericht 26 september 2007

Jaargang 1
Nummer 2 december 2008

Redactie:

Jan Bus
Hein Giesen
Bernard Grothues
Jo Hermanns
Wim Kortekaas
Math Mertens
Roel Talsma

Secretariaat:

Klinkertstraat 19,
6433 PA Hoensbroek, tel: 045-5217721
E-mail: secretaris@heemkundehoensbroek.nl

Website:

www.heemkundehoensbroek.nl

Verenigingslokaal:

MFC Gebrook, Prinsenstraat 12 6433GJ Hoensbroek,
telefoon: 06-57 23 98 33

**F. van Oost - Assurantiën
Juliana-Bernhardlaan 8
6432 GW Hoensbroek
Tel.: 045-5224241**

Inhoudsopgave

❖ Heemkundeavond in Amicitia	4
❖ Breuker Jònge schrieve Breuker plat	5
❖ Stamreeks familie Poulssen	8
❖ D´r Panneberg	14
❖ Wegkruisen	17
❖ Boek Maria-Gewanden Terschuren vroeger.... is gepresenteerd	18
❖ De Markizaatpenning en het bronzen Teuntje	20
❖ Kasteel Hoensbroek	23
❖ Excursie kerkhoven St.-Janskerken	26
❖ Weetjes...	28
❖ Werkgroepen	29
❖ Begunstigers	30
❖ Kerstwens	31

**van Crieelingen VOF - Woninginrichting
Hoofdstraat 390
6432 GN Hoensbroek
Tel.: 045-5216678**

17 september: Heemkundeavond in Amicitia

Op de drukbezochte en geslaagde avond was er allereerst de boekpresentatie van het door Math Mertens samengestelde boek, *Breuker Jònge Sjrieve Breuker Plat, met het dialectwerk van Paul van Hoensbroek en ook van hemzelf* (zie elders in dit blad de boekbespreking). De directeur van Rijckheyt en van Kasteel Hoensbroek, de heer Tom van Slooten prees in zijn toespraak Math Mertens voor zijn zoektocht naar alle dialectwerken van Wiel Poulssen, alias Paul van Hoensbroek, die nu gebundeld in een boekwerk voor het nageslacht bewaard zijn gebleven. Daardoor kunnen ze nu ook als leidraad dienen voor allen die in het Breuker dialect hun proza en poëzie op papier willen zetten.

Math zelf las vervolgens voor uit eigen werk en Jo Brassée declameerde een paar gedichten uit het werk van Paul van Hoensbroek. Aansluitend werd dhr. Creusen nog in het zonnetje gezet voor zijn fraaie illustraties in het boek en ontvingen de heren Reinier van Lieshout de eerste exemplaren. Tijdens de pauze een optreden van de in Hoensbroek geboren en getogen levenskunstenaar Lex Nelissen. Hij vertelde paar leuke anekdotes uit zijn jeugd in de Metten en bezong op eigen wijze, en met rauwe stem, enkele door Ivo Rosbeek voor hem op 't lijf geschreven Breuker leedjes.

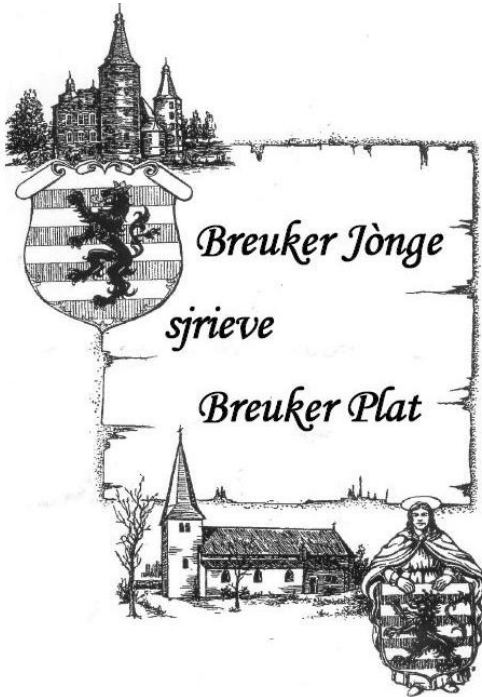
Na de pauze verzorgde ons eigen bestuurslid Han Ruyters een leuke en leerzame uitleg over het fenomeen post- en ansichtkaart. Han, Breuker jong in hart en nieren, woont reeds enige jaren in Utrecht, waar hij in het centrum aan de Oudegracht een antiquariaat in ansicht-, landkaarten en boeken drijft. Hij geldt als een expert op zijn gebied en dat was goed te horen. Hij wist de zaal drie kwartier lang te boeien met zijn fraaie oude ansichten en alles wat hij hierover aan wetenswaardigheden wist te vertellen.

Hein Giesen

Breuker Jònge sjrievre Breuker plat

Heemkundevereniging Hoensbroek
presenteert haar eerste publicatie.

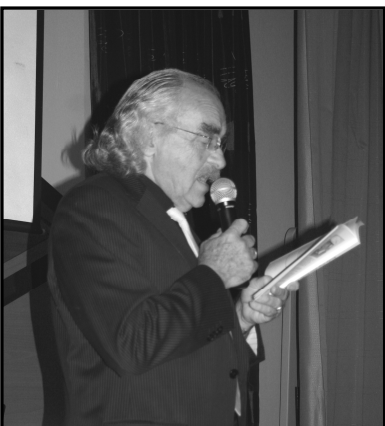
Na meer dan driekwart eeuw wachten is eindelijk het verzamelde werk van Paul van Hoensbroek gereed en uitgegeven.

Hoewel hij Breuker Plat gepubliceerd heeft in *Veldeke*, *Roeping*, *De Maasgouw* en *Steenkool* kennen wij zijn proza en zijn gedichten nauwelijks. Paul van Hoensbroek was voor ons een legende. Het is daarom een grote verdienste van Math Mertens dat hij ons deze authentieke Hoensbroekenaar via zijn Breuker Plat weer bekendheid heeft gegeven. Precies op de dag dat onze Heemkundevereniging haar 1-jarig bestaan vierde werd in Amicitia in Hoensbroek het eerste exemplaar gepresenteerd

van het verzamelde werk van Paul van Hoensbroek onder de titel: *Breuker Jònge sjrievre Breuker plat*. Maar niet alleen het werk van Paul van Hoensbroek, maar ook de dialectverhalen en gedichten van Math Mertens in het tweede deel van het boek krijgen nu de verdiende aandacht.

“We hebben de plicht om ons cultureel erfgoed door te geven”, aldus Math Mertens in het Limburgs Dagblad van 16 september 2008. “Ik heb Paul van Hoensbroek die eigenlijk Wiel Poulssen heette persoonlijk gekend. Ook na zijn dood in 1970 bleef ik geïnteresseerd in zijn werk.

Ik heb veel onderzoek gedaan in archieven van kranten en tijdschriften en was bang dat zijn werk nooit uitgegeven zou worden. Er was geen geld om een boek over hem te publiceren. Daarbij kwam ook nog dat de naaste familie in eerste instantie bezwaar maakten. Nu biedt onze Heemkundevereniging de gelegenheid aan alle Hoensbroekenaren om uitgebreid kennis te maken met hun eigen oorspronkelijke dialect. Het monnikenwerk dat twee jaar van mijn leven heeft opgeëist is eindelijk beloond.”

Vanaf de start heeft het Breuker dialect een belangrijke rol gespeeld binnen onze Heemkundevereniging. Paul van Hoensbroek heeft het bewaard en Math Mertens geeft het door in woord, beeld en voordracht. “Ik was bang dat het werk van Paul van Hoensbroek nooit gebundeld zou worden als ik er niet aan zou beginnen. Vroeger was geld de belangrijkste reden om het werk van de oud-leraar Paul van Hoensbroek niet te bundelen. Er was geen interesse in. Van zijn Nederlandse werk zijn wel diverse boekjes verschenen, omdat hij dat als lesstof voor zijn leerlingen gebruikte”. Math Mertens heeft het

Breuker Plat als het ware met de paplepel ingegoten gekregen. Hij is in zijn liedjes en gedichten consequent de spellingsregels blijven hanteren, zoals deze worden voorgeschreven, met in achtneming van de aanwijzingen en wijzigingen vanuit de dialectvereniging VELDEKE, waar hij zelf lid van was.

De werken van Math Mertens worden gekenmerkt door een eenvoudige en plastische verteltrant, waarin de lezer zich gemakkelijk kan herkennen. In zijn gedicht “Mien Vadersjtad” zal iedere geboren Hoensbroekenaar zichzelf terugvinden, zeker als de vader ook nog eens op de mijn heeft gewerkt. En wie leest hoe hij de onderdelen van “Oos Hermenie?” beschrijft, ziet en hoort als het ware de muziek voorbij trekken. Het werk van Math Mertens wordt regelmatig in boeken en tijdschriften gepubliceerd. Verder is hij een vertrouwde vraagbaak voor iedereen die om raad vraagt bij het schrijven van het Breuker Plat.

Het boek “Breuker Jônge sjriev Breuker Plat” is de eerste uitgave van de Heemkundevereniging Hoensbroek. De fraaie illustraties zijn van de hand van Jan Creusen. De layout verzorgde Wim Wijnands en het boekje werd gedrukt bij Schrijen-Lippertz in Voerendaal. Het is verkrijgbaar bij Readshop in de Kouvenderstraat te Hoensbroek voor de prijs van € 14,95.

Bernard Grothues

**v Oers Assurantiën
Kouvenderstraat 238
6431HK Hoensbroek
Tel.: 045- 5212856**

**H. Giesen - Herenkapper
GB van Hövellplein 12
6432HE Hoensbroek
Tel.: 045- 5218531**

STAMREEKS FAMILIE POULSSEN

door **Rein van Lieshout**

(21 september 2008)

EERSTE GENERATIE

I. JOES POULSSEN

Van de Oudouder Joes Poulssen is weinig bekend. In de kerkelijke registers van St. Jan Evangelist komt hij voor het eerst voor wanneer hij op 29 oktober 1739 trouwt met **ELISABETH CONINX (CONINCX)**. De huwelijksakte vermeldt: *"1739 con conjuncti fuerunt sunt*

29 octobris Ex commissione mea per R.D. (Reverendum Dominum) Alexandriam Triadonens Capucinus Conventus Trajectis Joes Poulssen et Elisabetha Coninx testibus Gabriele Cort Carp. et Martino de Jonge famulo ibidem juxtamihi transmissam certificationam."

(“Op 29 oktober 1739 zijn getrouwd met aan mij gegeven toestemming door de eerwaarde heer Alexander van Truiden, Capucijner in het Klooster te Maastricht: Joannes Poulssen en Elisabeth Coninx, met als getuigen Gabriële Cort, timmerman en Martinus de Jonge, dienstknecht alhier, overeenkomstig een aan mij overhandigd certificaat.”)

Het huwelijk werd ingezegend in de Kleine St.Jan door Servatius Corten, pastoor van de parochie St. Jan Evangelist te Hoensbroek. Johannes is overleden te Hoensbroek op 23 juli 1777. Zijn vrouw Maria Elisabeth overleed in Spaubeek op 29 mei 1783.

**Constructiebedrijf Wiel Peters
Economiestraat 47 A
6433KC Hoensbroek
Tel.: 045- 5211057**

Uit dit huwelijk 5 kinderen:

TWEEDE GENERATIE

1. JOES PAULSSEN. Volgt II

2. ANNA ELISABETH PAULSSEN, geboren te Hoensbroek 24 november 1743

Doopgetuigen: Arnoldo Ricbouds namens Joannes Driessen en Anna Stassen.

3. JOES WILHELMUS PAULSSEN, geboren te Hoensbroek 26 februari 1747,

overleden te Hoensbroek 6 mei 1820. Doopgetuigen: Livinus Coninx namens

Joannes Coninx en Catharina Stijfs namens Maria Paulissen

Trouwt op 14 november 1780 met **MARIA MECHTILDIS SIJSTERMANS**, gedoopt

te Hoensbroek St. Jan Evangelist op 24 december 1754, dochter van Theodor

Sistermans en Helene Beckers, overleden te Hoensbroek 19 maart 1806

4. JOANNES THEODORUS PAULSSEN, geboren te Hoensbroek 21 maart 1750.

Doopgetuigen: Theodoro Bruls en Maria Margaretha Coninx

5. JOES PETRUS PAULSSEN, geboren te Hoensbroek 21 juni 1753, overleden te

Hoensbroek 16 oktober 1812 Doopgetuigen: Joannes Ackermans en Maria

Margaretha i.p.v. Ada (of Idda) Coninx. Trouwt met **MARIA ELISABETH SIEBEN**.

TWEEDE GENERATIE

II JOES PAULSSEN, gedoopt in St. Jan Evangelist te Hoensbroek 19 maart 1740,

overleden te Spaubeek 19 november 1793, trouwt r.k. te Hoensbroek op 13

oktober 1765 met **JOANNA MARGARETHA JANSSEN (JANSEN)**, gedoopt te

Hoensbroek 17 september 1744,

overleden te Hoensbroek op 8 april 1824.

Uit dit huwelijk 9 kinderen:

1. JOES JOSEPHUS PAULSSEN (POULISSEN), geboren te Hoensbroek 26 september 1766, overleden te Hoensbroek 21 april 1846, trouwt r.k. te Hoensbroek 27 september 1791 met **MARIA CATHARINA HELLEMAKERS**, gedoopt te Geilenkirchen 18 april 1763, overleden te Hoensbroek 28 maart 1835.¹

2. JOANNES HENRICUS PAULSSEN, gedoopt te Voerendaal 21 juli 1769. Doopgetuigen: Catharina Elisabeth Koningshs en Joannes Wilhelmus Janssen. Overleden te Schinnen (Sweikhuisen) 10 april 1838. Trouwt met **MARIA JOSEPHA PREUTS**.

3. JOES WILHELMUS PAULSSEN, geboren te Hoensbroek 15 maart 1772

4. JOES PETRUS PAULSSEN, geboren te Hoensbroek 12 februari 1775. Trouwt te Weert 1 december 1800 met **PETRONILLE LINNERS** geboren te Nederweert.

5. MARIA ELISABETH PAULSSEN, geboren te Hoensbroek 21 oktober 1781

6. ANNA ELISABETH PAULSSEN, geboren te Spaubeek 19 juni 1782, overleden te Spaubeek 19 juni 1782. Levenloos geboren.

7. JOANNES PAULSSEN. Volgt III

¹ Uit dit echtpaar zijn onder meer de voorouders van de Hoensbroekse families Palmen, Peters, Papen, Kusters, de la Roy en van Lieshout voortgekomen.

8. JOANNES THEODORUS PAULISSEN, geboren te Spaubeek 9 november 1785, overleden te Wijnandsrade 3 maart 1860. Trouwt 1^e keer te Wijnandsrade 13 maart 1812 met **MARIA SOPHIA SCHREURS**, overleden 19 april 1846. Trouwt 2^e keer te Wijnandsrade 14 januari 1851 met **CLARA SOMERS**.

9. MARIA JOSEPH PAULSEN, geboren te Spaubeek 15 maart 1788. Overleden te Hoensbroek 31 maart 1810

DERDE GENERATIE

III JOANNES (JEAN) PAULSSEN, gedoopt te Spaubeek 23 oktober 1783, overleden te Hoensbroek 4 oktober 1850. Trouwt te Hoensbroek 27 april 1806 met **MARIA IDA BUDÉ**, gedoopt te Hoensbroek 7 juli 1781, overleden te Hoensbroek 10 februari 1873.

Uit dit huwelijk 6 kinderen:

1. JEAN JOSEPH PAULSSEN, geboren te Hoensbroek 31 januari 1807, overleden te Hoensbroek 12 mei 1814.

2. JEAN THEODORE PAULSSEN, geboren te Hoensbroek 26 september 1808.

3. MARIA (JEANNE) ELISABETH POULSSEN, geboren te Hoensbroek 29 oktober 1810, ongehuwd²

² Ook wel Liebeke genoemd. Zie p. 3 in "Mien leef Lüj", Kroniek van de familie Poulssen.

Ongehuwd, overleden te Hoensbroek 22 november 1890

4. JEAN GUILLAUME PAULSSEN. Volgt IV

5. HUBERT JOSEPH POULSSEN, geboren te Hoensbroek 28 december 1816,
overleden te Hoensbroek 26 september 1836.

6. JAN JOSEPH POULSSEN, geboren te Hoensbroek 15 juli 1825

VIERDE GENERATIE

IV JAN WILLEM POULSSEN, geboren te Hoensbroek 16 november 1813,
overleden te Hoensbroek 17 februari 1902. Trouwt voor de wet en de kerk te
Hoensbroek 3 november 1848 met **MARIA GERTRUDIS BOESTEN (BOOSTEN).**
Gedoopt te Wijnandsrade 20 januari 1825, overleden te Hoensbroek 15 mei 1919.

**W. Mengelers - Auto elektra
Burg. Slanghenstraat 11
6433AR Hoensbroek
Tel.: 045- 5217777**

Uit dit huwelijk 9 kinderen:

1. **MARIA IDA POULSSEN**, geboren te Hoensbroek 19 oktober 1849
2. **JAN JOSEPH POULSSEN**, geboren te Hoensbroek 14 september 1851
3. **MARIA HUBERTINA POULSSEN**, geboren te Hoensbroek 25 januari 1854
4. **ELISABETH POULSSEN**, geboren te Hoensbroek 9 maart 1856
5. **PHILOMENA POULSSEN**, geboren te Hoensbroek 21 mei 1858.
6. **JAN JOZEPH POULSSEN**. Volgt V
7. **MARIA ANNA POULSSEN**, geboren te Hoensbroek 3 november 1863
8. **JAN HUBERT PAULSSEN**, geboren te Hoensbroek 15 juni 1866.
9. **MARIA GERTRUDIS POULSSEN**, geboren te Hoensbroek 20 juni 1869

VIJFDE GENERATIE

V JAN JOSEPH POULSSEN, geboren te Hoensbroek 14 april 1860, overleden te Hoensbroek 25 december 1954. Trouwt zowel wettelijk als voor de kerk te Hoensbroek 13 juli 1891 met **ANNA MARIA RITZEN**, Geboren te Corschenbroich 26 juli 1855, overleden te Hoensbroek 20 april 1912

Uit dit huwelijk 3 kinderen:

1. **NN POULSSEN**, levenloos geboren 25 maart 1892.
2. **JAN WILLEM POULSSEN**. Volgt VI

3. JAN NICOLAAS POULSEN, geboren te Hoensbroek 2 september 1896

ZESDE GENERATIE

VI JAN WILLEM POULSSEN, pseudoniem voor **PAUL VAN HOENSBROEK**, geboren te Hoensbroek 11 februari 1893, overleden te 's-Hertogenbosch 18 november 1970. Trouwt met **MARIA ROMELIA HOOFWIJK**, geboren te Almelo 14 januari 1893, overleden te 's-Hertogenbosch 9 mei 1979.

Uit dit huwelijk 4 kinderen

1. VICTOR POULSSEN †

2. JOOP POULSSEN †

3. NIEK POULSSEN

4. AGNES POULSSEN

BRONNEN:

1. GenDaLim (Genealogische Databank Limburg), CD: Schijf 6, Stichting LGA (Limburgs Genealogisch Archief), Geleen 2008.
2. Genlias.nl: On-line databank van de samenwerkende archiefinstellingen in Nederland.
3. Rijckheydt, (voorheen Stadsarchief) te Heerlen: de kerkelijke registers (doop-, trouw-, en begraafboeken) en de registers van de Burgerlijke Stand (geboorte-, huwelijks-, en overlijdensaktes).
4. Rijksarchief Limburg te Maastricht: de kerkelijke registers (doop-, trouw-, en begraafboeken) en de registers van de Burgerlijke Stand (geboorte-, huwelijks-, en overlijdensaktes).
5. "Mien leef Lÿj". Kroniek van de familie Poulssen, 94 pagina's, met diverse bijlagen.

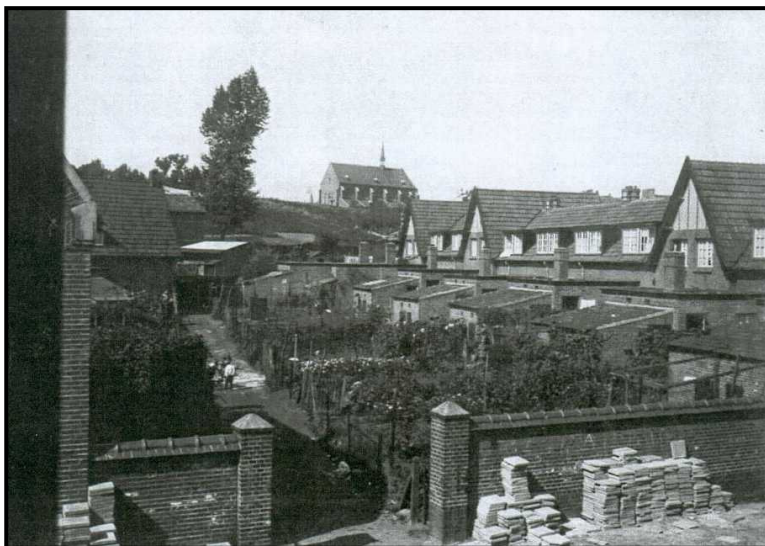
6. “Breuker Jònge sjrievre Breuker Plat” Math Mertens (Hoensbroek, 2008)

**Gebr. Luchies
Hoofdstraat 16
6431LC Hoensbroek
Tel.: 045-5221703**

D´r Panneberg

’t Zal zoe i de twintiger jaore zi gewaes wiej ze bije de gemaente i Gebrook loeës begóste te waere.

Wat waor d´r val? (zouwe die va Haelder zegke) De luuj va de sjtasekolonie, mer aoch die va G’n Uëverbrook gónge wiej langer wiej mieë nao Haelder om waar te gelle. ’t Waor jao mer ‘ne kattesjprunk, va haem pis aa g’n sjtase en da waosjte vuuër tieën cent i de Sarool en aoch weer trük. En dat zoot de zakeluuj i Gebrook neet good. Mer ja, d´r waore mer twieë ordentelike waeg va G’n Uëverbrook nao g’n dörp en dat waor d´r waeg uëver d´r Sjoert es ieësjte en de Slanghensjtraot-Nuujsjtraot es twieëde. De Slanghensjtraot sjtóng dek ónger water, dao hoofden ’t mer effekes vuuër te raegene. Dat waor dao bije d´r Franssen en nog lieëgeraaf. Da kós de bös neet vare óm uëver fietse mer neet te kalle. Te voot kós me waal uëver ’t Brouwerspaedje gao, mer dat loog dan aoch vol pratsj. Zoe kan

ich d'r i kómme, dat de luuj nao Haelder góng, neet da? En doe dachte die va de gemaente: es v'r noe ins de Ridder Hoensjtraot doertrekke vanaaf de Muëlebaek – dao bij de Mette en de Horst – pis aan 't hoes va Leistra, want va dao aaf waor d'r waeg al vaerdig pis aa G'n Uëverbrook. 't Waor waal 'n sjök baemd, zegk mer vies en pratsjerig, en d'r moos aoch vööl grind en zand haer waere brach. 't Waor 'ne groeëte ambras, mer 't moos gebuëre. Zand en grind houwe ze genóg op d'r Panneberg (zoe haesjt dat noe, vreuger zagte v'r: d'r klaene Zandberg. D'r groeëte waor jao dae op d'r hook va de Kastanjelaan en d'r Pastoorskuilenwaeg. Mer dao höbbe v'r noe nieks mit vandoon).

De Ridder Hoensjtraot leep vreuger vanaaf de Slakkesjtraot, zegk mer trük, sjnak nao de Dörpsjtraot. Wat noe Alofsjtraot haesjt waor vreuger aoch Ridder Hoensjtraot. Vanaaf d'r Panneberg houwe ze 'n kiepkarresjpaor aa gelag nao ónge pis aa de Muëlebaek. Dao woerte de vol karre gekiept en d'r grind mit sjoepkarre op de richtige plaatsj brach. Achter de wuëninge va de Slak en de Paludasjtraot krunkelde de baek zich, allewiele zegke ze dao 'meandere' taege. Mer achter de Mette en de auw kaplanie en doer de weije van 't kesjtieël waor de baek gegrave. Dat sjient zoe te mótte vuuër 't raegle van 't water bij de muële mit sjloeze en zoe. Mer doer de kaolewesjerie va de koele waor 't mer 'n vies sjlambaek. Trük nao de kiepkarre va de Ridder Hoensjtraot. Went die vol zand d'r berg aaf góng, da bremsde de wirkluuj d'r trein aaf doer 'ne palissaat tösje de raar te sjtaeke. Zaoterdig óm twelf oer makde de wirkluuj sjiech, da woerte de bek va de kiepkarre gewórpen en de kerkes naeven't sjsjaor gezat. En zoe ginge die wirkluuj gerus op haem aa. Mer vier batterave va de Horst en de Mette, en neet te vergaete die va de Slak, houwe get oetvóng.

Wenste dat kerke op 't sjaor zats kóste zieëker mit tieën man vuuër nieks nao ónge vare. Bremze? Dao woert gaaroet neet aa gedach. Went 't mer hel góng! En dao woert da get gekaekd en gelache! Vier hóbbe gelök gehad dat v'r neet naeven't sjaor terech zi kómme. Ich dink dat ós 't lache waal waor vergange. 'n Gelök, dat d'r Kösj (veldwachter Custers oet de Slanghensjtraot) 'n ing aa de sjpas gemak haat. Mer ich dink nog dek aa die onduëgendighaed trük... En mit vrijd!

Toon Ermers

Voor degenen die het dialect niet machtig zijn verwijzen wij naar onze website www.heemkundevereniginghoensbroek.nl

Weetje...

Fotomiddag in het Piuscentrum...

Op zaterdag 24 januari 2009 geeft onze heemkundevereniging een foto / filmmiddag voor de bewoners van het Pius-verzorgingscentrum aan de Mettenstraat alhier.

De aanvang is 14.30 uur, in de recreatiezaal. Breuker Plat-deskundige bij uitstek Math Mertens praat de getoonde plaatjes en foto's aan elkaar en geeft de toelichting.

R. Offermans - Fysiotherapie
Kouvenderstraat 111
6431HC Hoensbroek
Tel.: 045-

Wegkruisen in Zuid Limburg.

Op woensdagavond 5 november heeft onze heemkunde vereniging in samenwerking met de heemkundeverenigingen van Brunssum en Heerlerheide een lezing gehouden over het onderwerp Wegkruisen in Zuid Limburg.

Spreker/verteller van deze avond was

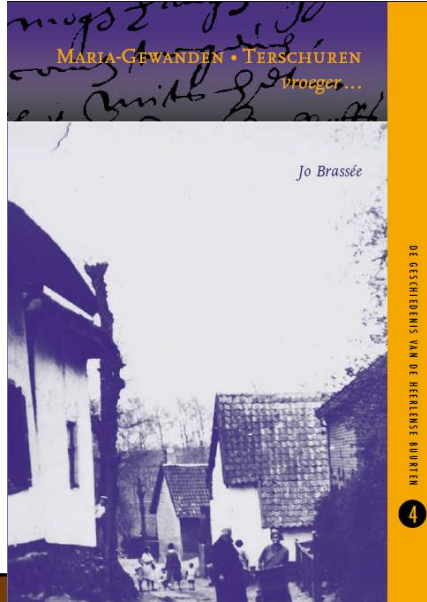
dhr. **Chris Willems**.
Ongeveer 70 bezoekers hebben in zaal Amicitia, een avond lang kunnen genieten van de verhalen, wetenswaardigheden en anekdotes die de geboren Mergellander, Chris Willems wist te vertellen over zijn mooie foto's van de wegkruisen en hun directe omgeving, de Geul.

**Adm. Kantoor J. A. Klein
Galerijstraat 16
6432AV Hoensbroek
Tel.: 045- 5211214**

Maria-Gewanden ♦ Terschuren vroeger.... is gepresenteerd

Op vrijdagavond 21 november was het zover. Vele uren, dagen en maanden is er hard gewerkt aan het boek over de geschiedenis van Maria-Gewanden en Terschuren..

Veel buurtbewoners hebben op zolder, in laden van kasten gezocht om oude foto's te verzamelen. Veel gesprekken zijn er gevoerd en indien mogelijk in archieven gecontroleerd waardoor de geschiedenis van Maria-Gewanden Terschuren duidelijk werd. Dank zij de SRL, Patisserie Jack Heesen en Buurtbeheer zijn vervolgens de nodige middelen binnengekomen om het boek financieel haalbaar te maken, onze dank daarvoor. Het boek mag er zijn, een

prachtig document waar menig uurtje in gelezen kan worden hoe deze wijk is ontstaan en hoe de bewoners er geleefd hebben.

De presentatie op vrijdag 21 november werd geleid door Tom van Slooten directeur van Rijckheydt, het Thermenmuseum en kasteel Hoensbroek, het eerste boek werd door

hem aan buurtwethouder Cor Duijf overhandigd die vervolgens een boek aan Pé Diederens, wethouder van cultuur, gaf, natuurlijk kregen

vervolgens, Jo Brassée, de schrijver van het boek, Roelof Braad, Rijckheydt, Paul Borger Heemkundevereniging Hoensbroek, Paul Vievermanns, Stichting Buurtbeheer Maria-Gewanden, Els Ermers voor het werk van haar en representatief voor alle bewoners die bijgedragen hebben, en Jo Hermanns die veel research verricht heeft, allemaal een boek. Angeline Smits van galerie d`Engelensael zong een prachtig dialectlied en Jo Brassée stelde een diapresentatie voor met oude foto´s uit de wijk.

v.l.n.r. Pé Diederens, Els Ermers, Cor Duijf, Tom van Slooten

Het boek is nu nog te koop voor €14,95 bij de Readshop aan de Kouvenderstraat en onze Heemkundevereniging beide in Hoensbroek. Als U nog een exemplaar wilt hebben moet U er wel snel bij zijn, de oplage is beperkt!

**Sign It
Weustenraadstraat 45
6430 AJ Hoensbroek
Tel.: 045- 5212874**

De Markizaatpenning en het Bronzen Teuntje

De Gemeente Hoensbroek kende in het verleden geen onderscheidingen. Als men vele en goede diensten aan de gemeenschap had bewezen, kende de gemeenteraad het ereburgerschap van Hoensbroek toe.

Die eer viel voor het laatst te beurt aan P.A.H.M. Peeters, de oud-gemeentesecretaris van Hoensbroek bij zijn afscheid op 31 oktober 1965. Zoals gebruikelijk werden prijzenswaardige burgers van Hoensbroek voorgedragen voor een Koninklijke onderscheiding.

In 1975 kwam hier verandering in. Kees Roos, directeurconservator van het kasteel Hoensbroek (1974-1992) liet bij gelegenheid van het 300-jarig bestaan van het Markizaat in opdracht van de Stichting Exploitatie

Kasteel Hoensbroek een speciale penning ontwerpen voor Hoensbroekenaren, die zich op een bijzondere manier voor Hoensbroek hadden ingezet. Het is een bijzondere penning waar we op de beeldenaar het kasteel Hoensbroek zien met daaromheen het rondschrift: **SIT PAX INVIOLOATA TIBI** (“U zij de ongestoorde vrede”) en **VERUS AMOR NUNQUAM PERIT** (Ware liefde sterft nimmer”). De stempeling aan de keerzij toont ons de markieskroon van de Hoensbroekse Markgraaf met de tekst: 300 JAAR MARKIZAAT HOENSBROEK 1675-1975. Het laatst dat deze penning werd uitgereikt was op 16 maart 1996.

VZ Constructie en Reparatiecentrum
De Koumen 22
6433 KD Hoensbroek
Tel.: 045- 5234081

Hoewel een Comité van oud-leerlingen van de R.K.U.L.O. DON BOSCO in Hoensbroek geen autoriteit vertegenwoordigde, die de bevoegdheid had om namens de gemeenschap een onderscheiding toe te kennen, kregen de leraren J.W.P. Hendrixx, A.H. Brassée en A.M.E. Sluys als blijk van erkentelijkheid en waardering voor hun inzet bij het opleiden en vormen van hun scholieren in de periode 1946-1950 de Markizaatpenning met oorkonde uitgereikt.

Het bronzen Teuntje

De Markizaatpenning heeft geen traditie gekend totdat in 2003 de Hoensbroekse Harmonie St. Cecilia het initiatief neemt om personen groepen of instanties, die zich in de afgelopen jaren verdienstelijk hebben gemaakt voor de Hoensbroekse samenleving een onderscheiding toe te kennen in de vorm van een Bronzen Teuntje met oorkonde. Hollywood heeft zijn **Oscar**, Berlijn **de Gouden Beer**, Cannes **de Gouden** kent **zijn Edison Award** en de AVRO Hoensbroek kent **Teuntje**, dat men in **Der kleine Anton**. In **Prix petit Antoine de bronze** en in de de onderscheiding maar hier onder de **Award**.

Palm, Amsterdam **Classical Music de Televizerring**. voortaan **Het** Duitsland kent als Frankrijk heet hij en **Le petit cochon** Verenigde Staten is doorgedrongen naam **The piggy**

Waarom 'Teuntje'? Teuntje voert terug naar de Teunismarkt in Hoensbroek, die in het hartje van het dorp werd gehouden bij de Kleine St. Jan. Deze markt was genoemd naar de H. Antonius Abt, de beschermheilige van het vee, waarvan een beeld te zien is in de Kleine St. Jan. De Harmonie St. Cecilia verbond hier altijd een feestavond aan. Sinds de herindeling is de identiteit van Hoensbroek langzaam maar zeker verloren gegaan. Heerlen beschouwt Hoensbroek als een wijk. Hoensbroek moet haar eigen identiteit en samen voelen terugvinden. Hoensbroek heeft een eigen cultuur, eigen tradities, een eigen dialect en nu **Oos Gebrook**, een eigen Heemkundevereniging.

Omdat de Harmonie verbindingen heeft naar alle geledingen in de Hoensbroekse samenleving en tevens de oudste vereniging is, waaruit vele andere verenigingen zijn ontstaan, vond de Harmonie het belangrijk Het Teuntje als jaarlijkse onderscheiding in te stellen. De Hoensbroekse beeldhouwster Lian Brans werd gevraagd het beeldje te ontwerpen. De eersten die deze trofee in 2003 ontvingen waren Jan Creusen en Bernard Grothues voor hun fraaie boek over de Kleine Sint Jan en hun jarenlange inzet voor Hoensbroek. In 2004 viel Jacques Giesen de eer te beurt. Hij kreeg de onderscheiding voor zijn inzet voor het project Villa Maria in Oeganda, dat is opgezet door de Hoensbroekse huisarts Peter Voorhoeve. In 2005 was de keus gevallen op Sjef Diederer voor zijn meer dan bijzondere bijdrage aan het vertolken en uitdragen van zijn alom bekende Limburgse liedjes en zijn ambassadeursfunctie voor Hoensbroek. In 2006 kreeg Math Mertens de cultuurprijs als bewaker van het Hoensbroekse dialect en als schrijver van vele artikelen en liedjes in het Hoensbroekse dialect, dat zelfs buiten de stadsgrenzen bekendheid geniet als het **Plat van Math**. In 2007 ging het Teuntje naar No Moonen, mededirecteur van steenhouwerij Moonen-Wanders, gelegen aan de Koumen voor zijn grote betrokkenheid bij de Hoensbroekse gemeenschap en het uitdragen van de Hoensbroekse cultuur en als voorzitter van het Erecomité van de Harmonie St. Cecilia.

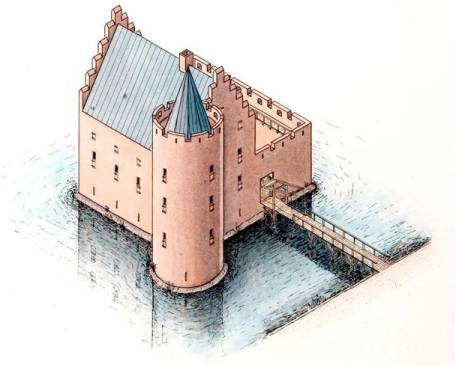
En dit jaar viel de eer te beurt aan het 'Duo Oetgesjloape' wereldberoemd in Hoensbroek, maar ook daarbuiten. Onder het motto: "Loat oos laeve en laeve loate" trekken Piet Boonstra en Peter Vellinga al 33 jaar van podium tot podium om ons met veel humor en wiets een spiegel voor te houden. Nu voor hun een welverdiende 'Teun', nadat zij eerder in 1990 al onderscheiden waren met de 'Gouden Narrenkap'.

De onderscheiding wordt traditioneel met Halfvasten uitgereikt tijdens een feestavond in Amicitia te Hoensbroek.

Bernard Grothues

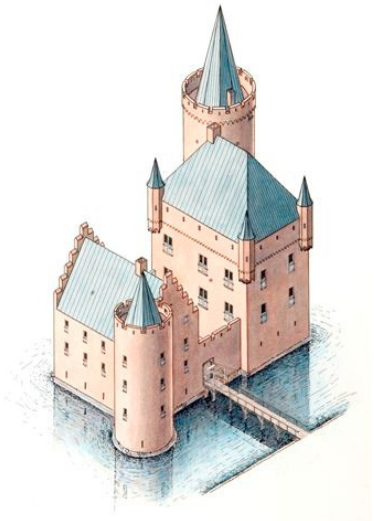
Kasteel Hoensbroek

De bouwhistoricus ir. André Viersen heeft in 2002 in opdracht van de Stichting Ave Rex Christe (ARC), eigenares van Kasteel Hoensbroek, de bouwgeschiedenis van het kasteel gevisualiseerd door middel van reconstructietekeningen van de vijf hoofdbouwfases van het Slotgebouw.

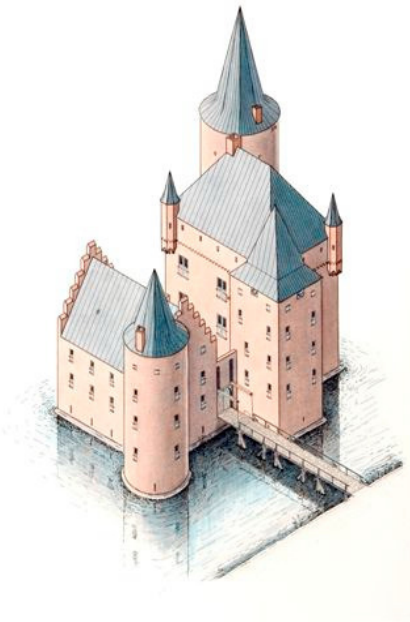
Daarmee werd beoogd de ontwikkelingsgeschiedenis beter inzichtelijk te maken voor de ruim 100.000 bezoekers per jaar. Viersen heeft niet getracht een volledige analyse uit te voeren van de bouwgeschiedenis.

Hij heeft zich zoveel mogelijk gebaseerd op de door de heer G. Wisse verzamelde gegevens die thans zijn ondergebracht bij Rijckheyt, centrum voor regionale geschiedenis in Heerlen. De heer Wisse was opzichter tijdens de grote restauratie van 1929 tot 1943 en heeft in die functie veel gegevens goed gedocumenteerd.

Jonger

Bij de eerste drie bouwfases ontbreken gedetailleerde gegevens met betrekking tot de oorspronkelijke verschijningsvorm. Daarom zijn deze tekeningen schematisch van opzet en mede gebaseerd op informatie uit vergelijkbare objecten. Over de twee laatste bouwfases is veel meer bekend, zodat deze prenten een betrouwbaarder beeld geven van de toenmalige situatie.

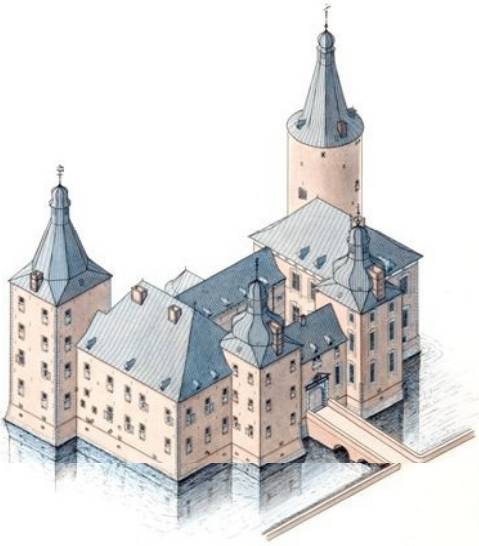

Een opmerkelijke conclusie van deze studie is dat het kasteel jonger is dan veelal wordt gedacht.

“Typologisch valt het kasteel met zijn relatief dunne muren eerder in de tweede helft van de 14de eeuw te plaatsen dan in de 13de eeuw. Ook de vorm van de nissen en schietgaten bevestigen deze datering.

De datering is behalve op de bouwkundige gegevens ook gebaseerd op de archaïsche bron-

nen. Hoensbroek was in bezit van de familie Hoen.

Omdat pas in 1377 onderscheid wordt gemaakt tussen Hoen van Voerendaal en Hoen van Broek (de laatste heeft in ieder geval de molen van Hoensbroek in zijn bezit) zal het huis Hoensbroek kort voor die datum zijn opgetrokken. Immers pas daarna was er de noodzaak om onderscheid te maken tussen de twee fami-lietakken. Op grond hiervan is aan te nemen dat het huis

Hoensbroek pas omstreeks 1375 is gebouwd. Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen dat er een ouder huis was.

Deze datering komt goed overeen met een vermelding in een ongedateerd 16de-eeuws stuk, waarin wordt gesteld dat kasteel Hoensbroek omstreeks 1360 is gebouwd.

Hoewel op de reconstructietekening (van fase I PM) een in steen uitgevoerd zaalgebouw wordt weergegeven is het zeker niet uit te sluiten dat de zaalvleugel in vakwerk was uitgevoerd. In de 14de en 15de eeuw was het toepassen van vakwerk voor kastelen vrij algemeen gebruikelijk.” Aldus ir. Viersen in zijn hiervoor vermelde studie.

Volledigheidshalve vermeld ik nog dat de hier besproken reconstructietekeningen zijn opgenomen in “Monumenten in Nederland/ Limburg” 2002 en in “Kastelen in Limburg” 2005. In beide publicaties is de datering van de eerste twee bouwfases vervroegd zonder medeweten en zonder toestemming van de auteur.

Piet Mertens adviseur ARC

Een bijzondere excursie over de kerkhoven van de Grote en Kleine St.- Jan in Hoensbroek

Op deze mooie zaterdagmorgen van 27 september waren er bijna 20 belangstellenden voor de interessante excursie over de kerkhoven rond de beide St. Jans-kerken.

Allereerst werden de hardstenen zerken rond het oude kerkje besproken. Hoewel de eerste graven hier al in de 14^e eeuw gedolven werden, zijn de oudste stenen toch pas te dateren vanaf de 17^e eeuw. Deze, soms aan beide zijden beschreven stenen, zijn bij een grote kerkrenovatiebeurt in de 60er jaren van de vorige eeuw, keurig op een rij gezet en staan daardoor in feite niet meer op hun originele plek. Bij die renovatie zijn de grafstenen ook gecatalogiseerd, maar pas

rond 2000 werden zij duidelijk beschreven door B. Grothues, (die ook een deel van deze rondleiding verzorgde) in het door Jan Creusen fraai geïllustreerde boek "In en om de kleine St-Jan"

En dat was hoog tijd, want nu al, nog geen 10 jaar later, zijn delen van de door hun beschreven teksten zwaar geërodeerd en al niet meer leesbaar.

Verder ging het in het oude kerkje zelf, waar dhr. Hermanns ons op de diverse typische kenmerken en elementen van dit kleinood opmerzaam maakte. Vervolgens de straat over, naar het oude kerkhof rond de grote kerk, waar excursieleider

en funerair expert, dhr. Leon Bok ons wegwijs maakte in gebruiken en stijlen van het begraven onzer dierbaren, door de eeuwen heen.

Hij wees erop, dat op dit kerkhof de grootste verzameling gietijzeren kruisen van geheel Nederland staat, in aantal en in

diversiteit.

Wist u overigens het verschil tussen een kerkhof en een begraafplaats? Nee? Dan had u op deze fraaie herfstmorgen maar mee moeten doen aan deze leerzame rondgang rond de beide St. Jans-kerken, die besloten werd met een lekkere kop koffie en heerlijke vlaai in het parochieel centrum “de Polder”, waarvoor ook vanaf deze plaats, hartelijk bedankt.

**C. van Tilburg
Nieuwstraat 178
6431KX Hoensbroek**

Weetjes....

Breuker woordenboek...

Er is een tweede druk in voorbereiding van het Breuker woordenboek van Math Mertens, " 'ne kwakkert i d'r pool"

De eerste oplage is bijna uitverkocht en waarschijnlijk eind 2008 zal de tweede, bijgewerkte druk verschijnen en dit natuurlijk ook in een nieuwe lay-out.

Het boek dat ruim 1000 Hoensbroekse dialectwoorden en -uitdrukkingen bevat heeft ook een nieuwe titel gekregen nl. "Wiej zegk ik dat i Breuker plat ?". En nu niet meer alleen in Breuker plat/Nederlands, maar ook in een Nederlands/ Breuker Plat-uitleg, zodat u gemakkelijker het juiste Breuker woord of uitdrukking kunt opzoeken.

Tezijnertijd verkrijgbaar bij onze heemkundevereniging en bij boekhandel The Readshop aan de Kouvenderstraat.

Jaarvergadering Heemkundevereniging Hoensbroek

HH leden, alvast noteren. De jaarvergadering van onze vereniging is gepland op 4 maart 2009 meer hierover t.z.t.

**Uitvaartcentrum van den Hout
Kathagen 10
6361HG Vaesrade
Tel.: 045- 5212004**

Werkgroepen....

Op onze website www.heemkundehoensbroek.nl kunt u op uw gemak eens kijken op welke avond de werkgroepen actief zijn in ons clublokaal in het **MFC Gebrook aan de Prinsenstraat**.

IS UW INTERESSE GEWEKT?

**LOOP DAN GERUST EENS BINNEN OF
MELD U AAN BIJ ONZE SECRETARIS.**

**Schadenet - Koenen
Breukerweg 178
6412ZL Heerlen
Tel.: 045- 5215450**

**Autobedrijf Simons
Nieuwstraat 127
6431KR Hoensbroek
Tel.: 045- 5215691**

**Het bestuur van
de Heemkundevereniging Hoensbroek wenst al
haar leden en begunstigers:**

**Prettige Kerstdagen
en een voorspoedig
2009!**

Onze begunstigers:

Algemeen:

Punctua & Partners - Accountants	Hoensbroek
Holtus Verzekeringen & Financieringen	Hoensbroek
Dhr. P.Orbons	Hoensbroek
Notaris Mr. J.J.O. Huisman	Brunssum
The Read Shop	Hoensbroek

Voor onze boeken:

Stichting Buurtbeheer Maria-Gewanden	Hoensbroek
Patisserie Jack Heesen	Brunssum
SRL	Hoensbroek

**Rob Peters – Meel en graanhandel
Wijngaardsweg 16
6412PJ Heerlen
Tel.: 045- 5226693**

kwaliteit die blijft

L'Ortye

TUIN • DECO • BOUW

• aluminium rivaal-gelakt • designmeubelen •
tuinmeubelen • buitenverwarming buiten-adviesbureaus
• tuinbehoefte, bloemen en tuinhout • zand, sterges,
mosselen, tegels • vijvermaterialen en -planten

Periode 1878
De Kromm 1a Houten-Noord

2000 m²
vloeropp.

www.lortye-tuin-deco-bouw.nl
www.periode1878-garden.nl

☎ 045-528 02 02